

30.6.2017
GTK/440/00.17/2016

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntönnä 8.5.2017, asian diaarinumero YM001:00/2016

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen

GTK kiittää mahdollisuudesta lausunnon jättämiseen. Asiantuntijalausunnon ovat laatineet erikoisasiantuntija Kimmo Pietikäinen, geologi Tapio Toivonen ja yksikön päällikkö Samu Valpola.

GTK toteaa lausunnossaan luonnoksesta valtakunnallisia alueiden käyttö-tavoitteita koskevasta valtioneuvoston päätöksestä seuraavaa:

Tavoitteiden lähtökohtien tarkastelussa on esitetty niiden oikeusperusta, jossa todetaan, ettei tarkoituksena ole luoda muun lainsäädännön kanssa päällekkäistä ohjausta, eikä niissä tulla toistamaan muista laeista johtuvia rajoituksia. Tämä periaate on keskeinen ja sen säilyttämisestä on pidettävä erityistä huolta varsinkin hyödynnettäessä VAT:a ennakollisen viranomaistyön välineenä.

Lausunnon kohteena olevassa valtioneuvoston päätösluonnoksessa ja sen liiteaineistossa GTK:n ja sen toiminnan ja tavoitteiden kannalta merkittävimpiä kokonaisuuksia ovat päätösluonnoksen kohdat 3.3, 3.4 ja 3.5. Päätösluonnoksen johdanto-osassa kiinnitetään oikeutetusti huomiota sekä globaaleihin että kansallisiin muutoksiin, mahdollisuuksiin ja tarvittaviin toimenpiteisiin. Esille nostetaan myös näihin vastaavia, nousevia elinkeinotoiminnan aloja, joista erikseen mainitaan digitalisaatioon perustuvat palvelutuotanto, bio- ja luonnonvaratalous sekä kiertotalous.

Päätösluonnoksen kappale 3.3, Terveellinen ja turvallinen elinympäristö, huomioi sään ääri-ilmiöt, ilmastomuutoksen sekä ihmistoiminnan ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet. Sen sijaan teemaan keskeisesti liittyvät geologiset tekijät, kuten kallio- ja maaperän ominaisuudet, taustapitoisuudet tai esimerkiksi happamat sulfaattimaat jäävät vaille huomiota sekä päätösluonnoksessa että tausta-aineistoissa.

Päätösluonnoksen kappaleessa 3.4, Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat todetaan että alueiden käytöllä on ratkaiseva merkitys sekä luonto- ja kulttuuriympäristöjen säilymiselle että luonnonvarojen käytölle. Luonto-

30.6.2017

ja kulttuuriympäristöjen säilyttämistä ja kehittämistä käsitellään laajasti sekä päätösluonnoksessa että erityisesti tausta-aineistossa. Luonnonvaratalouden osalta tarkastelu on merkittävästi suppeampi, ja vaikka päätösluonnoksessa todetaan että alueidenkäytöllä paitsi luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle, myös edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, jäävät selkeät linjaukset yhteen, jossa korostetaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilyttämistä. Valitettavasti tässäkin kokonaisuudessa geologiset luonnonvarat kuten mineraalit, kiviainekset, pohjavesi ja turve sekä niiden tarjoamat mahdollisuudet päätösluonnoksessa mainittujen nousevien alojen perustekijöinä jäävät käytännössä huomioimatta. Esimerkiksi pohjaveden, ruokaturvan tai uusiutuvan energian (poislukien tuulivoima) ja niihin liittyvien elinkeinotoiminnan mahdollisuuksien tarkastelu joko puuttuu tai on suppea ja yksipuolinen sekä päätösluonnoksessa että tausta-aineistossa. Neitseellisillä luonnonvaroilla osana kiertotaloutta on myös väistämättä edelleen suuri merkitys ja niiden saatavuus on kyettävä turvaamaan.

Päätösluonnoksen kappaleessa 3.5, Uusiutumiskykyinen energiahuolto keskittyy käytännössä yksinomaan tuulivoimaan ja energian siirtoon joskin bioenergian käytön lisääntyminen ja siihen liittyvät kysymykset mainitaan. Geoenergiasta, sen tarjoamista energian tuotanto- ja varastointimahdollisuuksista ei sen sijaan mainita lainkaan, mitä voidaan pitää vakavana puutteena. Päätösluonnoksen tausta-aineistossa kyllä lyhyesti todetaan Suomella olevan runsaasti uusiutuvia energiavaroja, sekä viitataan niiden käytön mahdollisiin vaikutuksiin mutta itse tavoitteissa laajempi uusiutuvan energian edistäminen jää kokonaan puuttumaan.

Tavoitteiden keskeisten vaikutusten tarkastelussa elinkeinotoiminnan edistäminen jää selkeästi muiden VAT:n tavoitteiden varjoon. Geologisten tekijöiden merkitystä sekä turvallisuudelle, luonnon monimuotoisuudelle ja sen säilyttämiselle, ilmastonmuutokseen sopeutumiselle tai luonnonvarojen kestäväälle ja vastuulliselle käytölle ei valitettavasti tuoda tässäkään kohtaa esille.

Kaikkiaan GTK toteaa, että geologian, siihen liittyvien erilaisten ympäristötekijöiden, ominaisuuksien ja geologisten luonnonvarojen (mineraalit, kiviainekset, pohjavesi, turve, geoenergia) merkitys ja mahdollisuudet VAT:n tavoitteille on kokonaisuudessa jäänyt joko kokonaan tarkastelematta tai tarkastelu on merkitykseen nähden liian suppea.

30.6.2017

Kokkolassa 30.6.2017

Olli Breilin

Johtaja, Operatiivinen johto

Samu Valpola

Päällikkö, Turvevarannot